

הַפֶּתַח הַחַיִּים לְהַרְבֵּי הַחַיִּים

סֵפֶר

זִכָּרוֹן הַקְּדוֹשׁ

עִם בְּאוּר
הַתְּחִיָּה וְהַכְּבוֹד

עֵר וְקוּר יִשְׂרָאֵל שֶׁמֶן שֶׁמֶן הַזֵּית

כִּי רָאָה הַשָּׁמַיִם מִלְּאִי יִשְׂרָאֵל

מֵאמֵר לְפִרְשֵׁת נַח

בְּחֻצָּאת יְשִׁיבָת "אֲבִיר יַעֲקֹב"
מוֹסְדוֹת "אוּר מֵאִיר שְׂמֹחָה" נִהְרִיָּה
עַל שֵׁם כ"ק אֲדֹמוֹ"ר רַבֵּי מֵאִיר אֲבִיחַצִירָא זִיע"א

מִדְּדוֹרֵת קָרָן טַלְלוּ בְּרַבָּה

ושים בסלע קנך

**אֲדַהְכִי, הָא נֹנְא רַבָּא אֲזַדְמֹן לְגַבְיָהּ, וְאָמַר רַעֲיָא מְהִימְנָא,
'אִיתָן מוֹשְׁבָךְ וְשִׁים בְּסַלְע קַנְךְ' (במדבר כד כא),
תַּנְיָא דְמַסִּיעַ לָךְ, דְּהָא נֹנִין בְּסַלְע קַנְא דְלַחֹן, אִיתָן
בְּהַפּוּכָא, תַּנְיָא. אִיתְנִים בְּהַפּוּךְ אַתְוֹן תַּנְיָאִים. אַסְתַּמַּר מַנְיָהוּ,**

הקתר והקבוד

אחר שביאר הרעיא מהימנא מעלת בעלי המשנה המחדדים זה לזה בהלכה, יבאר עוד שזוכים בזה שיהיה משככם ב'סלע' שהיא המלכות, והם המסייעים למשה בגלות שלכן היה כבד פה וכבד לשון בסוד הגלות, וכיון שכך, מזהיר לתלמידי חכמים שמתלבש בהם להזהר הרבה בכבוד התנאים^א.

לך להקים את השכינה בגלותה, דְּהָא נֹנִין
בְּסַלְע קַנְא דְלַחֹן - שהרי הדגים שהם
התנאים שמים קנים ומדור שלהם עם השכינה
הנקראת 'סלע', וכעת רומז זאת בלשון הפסוק
שהנה כתוב 'איתן מושבך' וְאִיתָן בְּהַפּוּכָא -
בהיפוך אותיות, הרי תַּנְיָא. וכן אִיתְנִים
בְּהַפּוּךְ אַתְוֹן - בהיפוך אותיות הרי תַּנְיָאִים^ב.
- הרי שהתנאים הם איתנים וחזקים. על כן
אַסְתַּמַּר מַנְיָהוּ - תזהר בהם ובכבודם,

מבאר שהתנאים הם האיתנים המסייעים לשכינה בגלות.
בְּעוּד שֶׁהִיא הִרְעִיא מְהִימְנָא מְדַבֵּר
דְּבִרְיוֹ, הָא נֹנְא רַבָּא אֲזַדְמֹן לְגַבְיָהּ
- הזדמן לפניהם דג גדול והוא רב המנונא
סבא^ג, וְאָמַר לוֹ רַעֲיָא מְהִימְנָא, הנה כתוב
בפסוק (במדבר כד כא) 'אִיתָן מוֹשְׁבָךְ וְשִׁים
בְּסַלְע קַנְךְ' - כלומר שמקום מושבו של משה
הם התנאים שנקראים 'איתן', ועליהם נאמר
תַּנְיָא דְמַסִּיעַ לָךְ - היינו שהתנאים מסייעים

מקורות וציונים

לזרועות ונביאים לשוקים, גם מה שהובא שם בתקונין תיקון כ"א
(בדף מ"ג ע"ב) ו"ל, דאיתן אתקראו אמוראים והאיתנים מוסדי ארץ
איתן איתן תנאים ואילין תנאים איתנים בהפוך אתון ואיתן נצח
והוד איתני עולם, ע"כ. והיה ראוי להיות להפך. דע כי הכלה הכלולה
נאצלה בין תרין דרועין כנוכר באדרא ונמצאו חכמה ובינה שבה
במקום חסד וגבורה שבו וחסד וגבורה שבה במקום נצח והוד שבו.
ונצח והוד שבה אין להם על מה שיסמוכו ולפיכך רגליה יורדות מות
ונאחזים בהם הקליפות. ואחר שהודעתין סדר אצילות הכלה
מתחילה. אבא לבאר דברי התיקונין כי הכתובים הרומזים
לזרועותיה, הם זרועות הכלה שהם אצל נצח והוד הזכר, כי מצד
הנקבה הם כתובים בסוד רוח הקודש שהיא המלכות, ומצד הזכר
נביאים נצח והוד, דנבואה היא בעלמא דדכורא כנודע. ועל זה הדרך
באמוראים ותנאים כי התנאים 'מוסדי ארץ', כי נצח הוד יסוד שבוכר
הם 'מוסדי ארץ' כי נמשכים מהם זרועותיה חסד גבורה תפארת
שבה. והנה שבעים זקנים נתנבאו מצד נצח והוד שבוכר על ידי
משה בעלמא דדכורא, ואלדד ומידד נשארו במתנה בעלמא דנוקבא
מצד זרועות שבה, וזה מה שאמר הכתוב (במדבר י"א כו): 'ותנבא עליהם
הרוח', [היא] רוח הקדש, 'והמה בכתובים' (שם) כי נתנבאו מזרועות
הכלה שהם כתובים והו מה שאמר הכתוב 'והמה בכתובים'. ע"כ.

א. מאמר זה הוא המשך המאמר שהובא לפרשת בראשית.
ב. וכן נקרא בתקונין זהר (מג): וְלֹא עוּד אֲלֵא דְהָא נֹנְא רַבָּא קָא
אֲתָא, רַב הַמְנוּנָא סַבָּא, וְנֵאִי פְּכֵהּ נֹנִין תְּיִלִּין קַדְשִׁין דְתַלְמִידֵי
חַכְמַיִם, דְמַתְרַבֵּין בְּיָמָא, קְעֵן צְרִיךְ לְפַרְשָׁא לֹון רְשָׁתָא, לְמִיתְנֵי בְרִשְׁתָּא
דִּילֵן, וְלִמְאִירֵי תְרִיסֵין מְאִירֵי קְרַבָּא, קְעֵן צְרִיךְ לְאַתְקַנָּא בְּקִרְשָׁא בְּאַבְנֵין
דְקִרְשָׁא, בְּקִשְׁתָּא בְּגִירֵין דְקִשְׁתָּא, בְּרוּקְמָא, בְּסִיפָא, 'חֲחֹק מִגֵּן וְצִנְחָה'
(תהלים לה ב), דְאִית מְאִירֵי תְרִיסֵין דְאִינוּן מְגִידֵין בְּסוּקֹוֹן, וְאִית אַתְרֵינִין
דְאִינוּן בְּגִלְיוֹן וְגִלְיָהוּ אַתְמַר בְּמַפְקֵנְתָא דְגִלְיָתָא דְמַצְרָאִי, 'בְּשֵׁשׁ
מְאוֹת אֲלֵף בְּגִלְיָ' וְגִלְיָ (שמות י"ב). [ולא עוד, אלא שהרי הדג הגדול
בא, רב המנונא סבא, ודאי בכמה דגים חילות קדושים של תלמידי
חכמים שמתרבים בים, כעת צריך לפרש להם רשת, להיות ברשותנו,
ולבעלי המגנים כלי קרב, כעת צריך לתקן בקלע באבני קלע, בקשת
באצנים של הקשת, ברמת, בסף, 'חחוק מגן וצנח', שיש בעלי מגנים
שהם נלחמים עם סוסים, ויש אחרים שהם רגלים, שעליהם נאמר
ביציאת גלות מצרים, 'שש מאות אלף רגלי' וגומר].
ג. כלשון הכתוב (מיכה ו ב): 'שמעו הרים את ריב ה' והאנתים מוסדי
ארץ'. וראה בשער מאמרי רשב"י (בפירושו לתיקונים) שכתב ו"ל: עוד
נמצא כתוב ביאור המאמר הזה מכתובת יד הרב הגדול זלה"ה ו"ל,
שאלת ממני מענין מה שהובא כתוב בתקונין שכתובים רומזים

דָּהָא אֲנִי כְּבֹד פֶּה וְכַבֵּד לְשׁוֹן, וּמֵאֵן דְּבַעֵי לְאַתְקַפָּא בְּסַלְעַ דְּנוּנֵי יָמָא, דְּמֵאֲרֵי מִתְּנִיתִין דְּאֵינוּן תְּנָאִים, בְּעֵי לְמַהוּי תְּקִיף לִישְׁנָא חֲרִיפָא, לִינְקוּב עַד דְּמֵטִי לְתַהוּמָא רַבָּא דְּתַמְנָן.

הַפְתָּר וְהַפְּבֹד

והכוונה שמזהיר לתלמידי חכמים שמשה מתלבש בהם, שיזהרו בכבוד התנאים, **דָּהָא אֲנִי כְּבֹד פֶּה וְכַבֵּד לְשׁוֹן** - שהרי אתה כבד פה וכבד לשון בהתלבשותך בתלמידי חכמים בסוד הגלות, **וּמֵאֵן דְּבַעֵי לְאַתְקַפָּא בְּסַלְעַ דְּנוּנֵי יָמָא** - ומי שרוצה לתקוף ולחלוק על דגי הים שאוחזים בסלע, **דְּמֵאֲרֵי מִתְּנִיתִין דְּאֵינוּן תְּנָאִים** - שהם התנאים בעלי המשנה, **בְּעֵי לְמַהוּי תְּקִיף** - צריך להיות חזק, ובעל **לִישְׁנָא**

חֲרִיפָא - לשון חודדה וחרिפה, שיוכל בכח תורתו **לִינְקוּב עַד דְּמֵטִי לְתַהוּמָא רַבָּא דְּתַמְנָן** - לנקוב בסלע ולעשות שביל להוריד השפע לשכינה שירדה עד התהום הגדול ששם מקום הקליפות, ולהאיר לה במקומה, שזו היא עבודת הצדיקים הגדולים, רק צדיק שהוא במעלה כזו הוא אשר יכול לחלוק על התנאים.^ד

אחר שביאר הרעיא מהימנא ססוד הגלות נקרא 'תהומא רבא', יבאר עוד שאין מי שיורד שם אלא משה רבינו שאחז בתפארתו,^ה ומבאר עוד מאמר הגמרא שרמזו סוד הגאולה

מקורות וציטוטים

הקליפות, והקליפות שולטות ואין לך יום שאין בו קללה יותר מחברו, מפני שבכל יום יורד מדרגה ממדרגות החיצונים, וכל מדרגה שהיא למטה ממדרגה אחרת היא קשה מאד מחברתה. והיינו 'סוכת דוד הנופלת' (עמוס ט א), שלעולם נופלת ויורדת. וקץ הגאולה תלוי בירידתה, [ו]לככלותה לרדת מיד תעלה בבת אחת. ולכן ב'תהום רבה' דהיינו בתוך עמקי התהום שהיא משכן החיצונים [ו]ספירותיו הטמאות והיכליו המוקלקלים, שם סוד הגאולה, [ו]מי שיודע ויהיה בקי בהן ויורא ירידת השכינה והמקום שהיא יורדת, וכמה מדרגות נשאר לה עד 'יחידתה', וכמה יורדת בכל יום, ידע ויבין עמו סוד הגאולה דהא בהא תליא, וזה שאמר 'תתמן כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יבוא', כי בלי ספק ידיעת הגאולה והקץ נוקב עד התהום, דהא והא חזא היא, ולכן אין מי ששיגי את ולא עלה שהוא בסוד התפארת כמשה רבינו ע"ה שהתפשטות המשפט שהוא התפארת שעל ידו ההנהגה היא עד התהום רבה, שמה שבתהום רבה נדונים הרשעים, או מה ששולטים הקליפות או מה שמרבים בני אדם, הכל ע"י משפט כי סוד משפטי ה' מתפשטים בכל המציאות בכלל, וסוד זה דרפו אחריו כמה טובים וכמה חכמים. נח בדיק בסוד זה, והיינו שרצה ליכנס בעמקי הקליפות לדעת מורד העולם וצאתו משם 'וישכר ויתגל' (באשית ט א), נפל ולא עלה כלל, יעקב אבינו נכנס בשלום ויצא בשלום וביקש לגלות הקץ לבני ולא הוודו לו, והיינו ש[רק] הוא בתפארת, אבל אחרים לא. וכן אברהם במראת בין הבתרים זאת היתה שאלתו, ולכן 'תרדמה נפלה על אברהם והנה אימה חשיכה גדולה נופלת עליו' (שם טו ב) והנה 'עלטה יהיה' (שם פסוק יז) הכל אחר ירידת המדרגות לבדוק בקץ. ונח וכיוצא 'נחתו תמן ולא סליקו', ולא כן האבות ומרדכי שעלו וירדו בשלום כדפירשנו, אמנם נח ובחבריו עם היות שהם צדיקים 'נחתו תמן ולא סליקו', ועם היות שהיו צדיקים חכמים נביאים. וזהו שאמר 'אלעג' דלישניה הוא כפטיש יפוצץ סלע' בסוד היסוד, פטיש יפוצץ השכינה ויחלקה לחלקים בסוד השפע, ועם כל זה

ד. הגר"א.
ה. עפ"י הגר"א. וביאר שם שהקב"ה הוא בחינת לשון, וכנסת ישראל בבחינת פה, וכן הם בבחינת תורה שכתבת ותורה שבעל פה. ומשה שהיה כבד פה וכבד לשון רומז על בחינות אלו הנתונים בגלות.
ו. ראה בליקוטי תורה פרשת בלק שכתב שאיתנים תנאים הם מסוד הגבורות דאימא שהם תקיפין ונמשכים עד זעיר אנפין, ומטטרון נקרא 'סלע', והוא מאמר הפסוק (במדבר כא כד) 'ושים בסלע קינן'.
ז. בסולם כאן סיים קטע זה, אך המתוק מדבש סיים בתיבות 'לתהומא רבה', והקטע הבא התחיל בתיבן 'תתמן' וכו', וכן משמע באור החמה עיי"ש.
ח. עפ"י הרמ"ק, המונא בהערה להלן. וכעין זה במשנה (עידות פ"א מ"ה): שאין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין. היה גדול ממנו בחכמה אבל לא במנין, ובמנין אבל לא בחכמה, אינו יכול לבטל דבריו, עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין.
ט. לביאור המאמר נעתיק מה שכתב הרמ"ק, וז"ל: והענין כי העולם הנמצא בראו הקב"ה ברום המעלות, [ו]בעת בריאתו נקשרו על ידי אדם הראשון ממש באלהותו, והיינו [שנקשרו ב]המדה האחרונה שהיא השכינה. ובחטא אדם הראשון ירד כל המציאות כולו ושכינה עמו ירידה גדולה [ו]תגשם כל המציאות וקיבל הפסד גדול ולבוש החיצונים, ושלטו קללות בכל השפלים התחתונים, ולא נתקן ענין זה עד עמוד ישראל בסיני לקבלת התורה. ובמעשה העגל נתקלקל, וכן היה העולם מתתקן ומתקלקל פעם אחר פעם עד בנות בית המקדש, ובאותה שעה עמד העולם על התיקון היפה, ולא [רק] כמתחלה, רק על רום המעלה מה שלא חזר כך מעולם. ומאז התחיל העולם לרדת ירידה אחר ירידה עד חורבן הבית, ובבנין בית שני נתקן ולא כראוי, אמנם בחורבן בית שני כסה אופל העולם כולו, ומאז ועד עתה התחיל העולם ושכינה עמו לרדת דרך מורד

'כִּי עוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד וַיִּפַּח לֶקֶץ וְלֹא יָבֹב' (חבקוק ב' א). וְאֹקְמוּהָ, דְהַאי קָרָא נֹקֵב וַיִּוֶרֶד עַד תְּהוֹמָא רַבָּא, מֵאֵן הוּא דְנַחֲתִית

הַפָּתֵר וְהַפְּבֹד

הקץ שלא יכזב, ואף אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר.² וְאֹקְמוּהָ - והעמידו עינינו בגמרא,³ דְהַאי קָרָא נֹקֵב וַיִּוֶרֶד עַד תְּהוֹמָא רַבָּא - שזה הפסוק נוקב ויורד עד עומק התהום שהוא תהומא רבא, ובעומק זה טמון סוד הגאולה,⁴ וקץ הגאולה נסתם ואין היודע זמן הקץ, כי מֵאֵן הוּא דְנַחֲתִית

בפסוק 'כי עוד חזון למועד' והעמידו דבריהם שזה הפסוק נוקב ויורד עד התהום ובו טמון סוד הגאולה, ובנפילת השכינה לעומק זה ירדו עמה גם הב' משיחין, ומשה הוא 'בעל הבור' שכרה אותו בשבירת הלוחות, על כן צריך לשלם לשכינה כסף והוא המשכת החסדים לשם בהייתה בגלות.

נאמר בפסוק (חבקוק ב' ג) **'כִּי עוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד'** כלומר עוד תהיה נבואה על זמן הגאולה, **'וַיִּפַּח לֶקֶץ וְלֹא יָבֹב'**⁵ - ודיבר הנביא על

מקורות וציורים

יכזב, ר"ל שיופסק אח"כ כי עוד יגלו שנית, אבל הקץ לא יכזב כי לא יהיה אחריו גלות, ודניאל הוא יפית את הקץ אשר לא יכזב רק יהיה תשועה עולמית, 'אם יתמהמה' - הגם שהקץ האחרון יתמהמה, בכל זה 'חכה לו כי בא יבא ולא יאחר' - ר"ל כי יש הבדל בין מתמהמה ובין מתאחר, שהמאחר יאחר זמן הקבוע ומוגבל, ואם יש לדבר זמן אלף שנים הגם שמתמהמה בכ"ז אם בא בעת הקבוע לסוף אלף שנים לא אחר את הזמן הקבוע, והנה הגאולה האחרונה יש לה שני זמנים זכו 'אחישנה' (ישעיה ס כב) לא זכו 'בעתה' (שם), והגם ששלא יכזב יתמהמה, כי הקץ הקבוע בעתה הוא מוגבל לזמן רחוק מאד, בכ"ז כשיגיע הזמן המוגבל לא יאחר אותו, ובה יבא הקץ בכל אופן. ע"כ.

יב. עש' המפורשים הם, המובאים בהערה לעיל.

יג. בגמ' (סנהדרין יז:), תניא רבי נתן אומר מקרא זה נוקב ויורד עד תהום, 'כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר'. לא כרבותינו שהיו דורשין עד עידן עידן ופגל עידן, ולא כרבי שמלאי שהיה דורש 'האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שלישי' (תהלים פ' ו), ולא כרבי עקיבא שהיה דורש 'עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ' (מגי ב' ו), אלא מלכות ראשון שבעים שנה, מלכות שניה חמשים ושתיים, ומלכות בן חזיבא שתי שנים ומחצה, מאי 'ויפח לקץ ולא יכזב' אמר רבי שמואל בר חנמיני אמר רבי יונתן תיפח עצמון של מחשבי קיצין, שהיו אומרים כיון שהגיע את הקץ ולא בא שוב אינו בא, אלא חכה לו שנאמר 'אם יתמהמה חכה לו' שמה תאמר אנו מחכים והוא אינו מחכה, תלמוד לומר (ישעיה ל' יח) 'לכן יחכה ה' לתנוכם ולכן ירום לרחמכם', וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה מיה מעכב, מדת הדין מעכבת, וכי מאחר שמדת הדין מעכבת אנו למה מחכין לקבל שכר, שנאמר (שם) 'אשרי כל חוכי לו'. ע"כ. ופירש רש"י מה תהום זה אין לו סוף, כך אין אדם יכול לעמוד על סוף פרק זה, כי בו הוא סוד ידיעת הגאולה. ע"כ.

יד. כתב הרמ"ק: כי לכן נאמר **סוכת דוד הנופלת** שהיא נופלת תמיד ויורדת עוד ועוד במקום הקליפות, וכשתהיה סוף ירידתה, מיד הוא זמן הגאולה. והוא סוד הנעלם בתהומא רבא ואין מי שעמוד עליו.

לחשיג הענין הזה לדעת סוד המדרגות התחתונות ונפילת סכת דוד עד כמה ימשך ומה יהיה אחרית הדבר 'חלישת פטיש דילהון לנקבא בה ההוא סלע', [היינו] שאין להם יכולת ליכנס בהיכלות הטמאים לחשיג הענין מפני הפחד שלא יפתחו אחריהם. ויש מי שיכנס ברשות כגון אברהם ויעקב ו'ולך חרנה' (שם כח ז) ודאי, וכן הושע 'קח לך אשת זנונים' (הושע ב' ב), והשיגו מה שהשיגו, יש מי שהשיג ויש מי שלא השיג. אמנם נח כנס שלא ברשות ולכן 'אתא חויה לנשכא ליה', והיינו שנשכר ונתגל בתוך אהל ה' וכו', אמנם אית אחרנין שנכנסו ברשות ולא סליקו דהיינו הנביא שנאמר לו 'כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב' וסוף דבריו 'אם התמהמה חכה לו כי בא יבא ולא יאחר', הרי שנסתם מהשגתו, וכן מדניאל כאומרו (דניאל ב' ט) 'כי טומאים וחתומים הדברים' וכו', הרי שירדו ולא עלו. עכ"ל.

י. עיין בהערה לעיל, ולפי המהלך של המתוק מדבש שכאן מקום תיבת 'דתמן', הביאור הוא: 'דתמן' - כי שם בתהום רבא הוא ידיעת סוד הגאולה, שנאמר בה 'כי עוד חזון למועד' וכו'.

יא. לשון הפסוק: **כִּי עוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד וַיִּפַּח לֶקֶץ וְלֹא יָבֹב** אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר. וז"ל המצודות דוד שם: 'כי עוד חזון למועד'. כי מלבד החזון של מפלת בבל והכרתת זרעו יש עוד חזון על זמן קבוע, והחזון הזה ידבר על קץ הגאולה שלא יהיה אחרים שעבוד, ולא יכזב החזון ההוא אף אם יתמהמה זמן רב עכ"ו אתה ישראל חכה לו ולא תתייאש ממנו, כי בודאי יבוא בזמן הקבוע לא יאחר עוד לעבור את הזמן הקבוע וכאומר לזאת צויתך לבאר הנבואה של מפלת בבל למען ידעו בבואה שמה' נעשה, ועי"ז יאמינו בגאולה העתידה.

ובמלבי"ם שם: 'כי עוד חזון למועד'. הודיע לו שאילו לא יגלה את המועד והזמן מתי יהיה מפלת בבל, שע"ז יבא עוד חזון מיוחד ע"י ירמיה, שהוא ראה חזון של המועד שזה יהיה במלאות לבבל שבעים שנה שנסלמו בשנת שלש לבלשאצר גם הודיע לו שהמועד של מפלת בבל, אינו הקץ, ר"ל שיהיה רק פקידה ולא קץ הפלאות, כי אחר שיגאלו ישראל מבלל גלו שנית, והקץ שהיא הגאולה האחרונה לא יהיה אז, ויש עוד 'פח לקץ', עוד יקום שיש שהוא ידבר וינבא על הקץ אשר לא יכזב - ויופסק, כי המועד

סֵפֶר פִּרְשֵׁת כִּי תֵצֵא דָה רַע'ט ע"א - רַע"מ תְּחִלָּה

לְתֵהוּם רַבָּא, לְאַשְׁכְּחָא זְמַנָּא דָּא, אֶלְיָא אַנְתָּ דְאַתְמַר בְּךָ (תהלים לו)
א' צְדָקְתָךְ בְּחֵרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תֵּהוּם רַבָּה, בְּמָה מְאִירִי מִתְּנִיתִין
דְּבָעוּ לְנַחְתָּא לְעוֹמְקָא דְהַלְכָה, לְאַשְׁכְּחָא תַּמָּן קִין דְּפִרְקָנָא, וְנַחְתּוּ
תַּמָּן וְלֹא סְלִיקוּ, וְאַף עַל גַּב דְּלִישְׁנָהוּן הֵוֹת 'כְּפִטִישׁ יִפּוּצֵץ סְלַע'
(ראה ירמיה כג כט), חֲלִישׁ פְּטִישׁ דְּלִחּוֹן, לְנִקְבָּא בְּהֵוֹא סְלַע, וּמֵאֵן
דְּנִקְבוּ דִּילֵיהּ בְּהֵוֹא סְלַע בְּלֹא רְשׁוּ, אֶתְּא חֲוִיָּא לְנִשְׁכָּא לֵיהּ.

הַפְּתָר וְהַכְּבוֹד

'כְּפִטִישׁ יִפּוּצֵץ סְלַע' (ראה ירמיה כג כט)
- ואף על פי שלשונם היתה חזקה כפטיש
שמפוצץ סלע, ויכולים היו להשפיע לשכינה
הנקראת 'סלע'¹, חֲלִישׁ פְּטִישׁ דְּלִחּוֹן -
נחלש הפטיש שלהם, לְנִקְבָּא בְּהֵוֹא סְלַע
- לנקוב חור בזה הסלע שהיא השכינה, משום
שהתיראו מפחד הקליפות שלא יתדבקו בהם²,
וּמֵאֵן דְּנִקְבוּ דִּילֵיהּ בְּהֵוֹא סְלַע בְּלֹא
רְשׁוּ - ומי שהצליח לנקוב חור בסלע הזה
שלא ברשות, והיינו מי שעושה זה העבודה
ליכנס לבין הקליפות כדי לגרום לעליית
השכינה וקירוב הגאולה, ואינו ראוי לכך אֶתְּא
חֲוִיָּא לְנִשְׁכָּא לֵיהּ - בא הנחש לנשכו³.

לְתֵהוּם רַבָּא - מי הוא שירד לתהומא רבא,
לְאַשְׁכְּחָא זְמַנָּא דָּא - למצוא את זמן
הגאולה⁴, אֶלְיָא אַנְתָּ דְאַתְמַר בְּךָ - אלא
אתה שנאמר בך (תהלים לו ז) 'צְדָקְתָךְ בְּחֵרֵי
אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תֵּהוּם רַבָּה', היינו שמשה
שאחוז בתפארת הנקרא משפט⁵, הוא יכול
לירד לעומקא דתהומא רבא⁶, בְּמָה מְאִירִי
מִתְּנִיתִין - כמה בעלי משנה דְּבָעוּ לְנַחְתָּא
לְעוֹמְקָא דְהַלְכָה - שרצו לרדת לעומקה
של הלכה, לְאַשְׁכְּחָא תַּמָּן קִין דְּפִרְקָנָא
- למצוא שם את קץ הגאולה, וְנַחְתּוּ תַּמָּן
וְלֹא סְלִיקוּ - וירדו שם ולא עלו, ונסתם
מהם הקץ, וְאַף עַל גַּב דְּלִישְׁנָהוּן הֵוֹת

מְקוֹרוֹת וְצִיּוּנִים

ועלטה, ועיקב כיון שאחוז בתפארת נכנס בשלום ויצא בשלום
אמנם כשביקש לגלות את הקץ, לא הודו לו.
ועוד בענין זה מובאר בספר הליקוטים לספר תהלים (פרק לו)
בביאור הפסוק 'צְדָקְתָךְ בְּחֵרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תֵּהוּם רַבָּה אֶדְם וְנִהְיָה
תוֹשִׁיעַ יְהוָה' (תהלים לו ז), וז"ל: אף שאין ביסוד חסד, מכל מקום
הוא [נקרא] 'כל', [כי] כולל החמשה [חסדים], וכלם מתקבצים בו.
וז"ש 'צדקתך', שהוא הצדיק, 'כהררי אל', לוקח כנגד ה' הרים
עליונים, [שהם] 'חגת ניה', שכל החסדים מתקבצים שם בו,
ולהיותם חסדים קראם 'אל', כי 'חסד אל כל היום'. ומשפטיך,
שהם הגבורות, הולכים אל תהום רבה, שהיא יסוד הנוקבא, ובה
הם נעשים הדבורא עם החסדים אד"ם. והנוקבא כמנין בהמ"ה שם
ב"ן, ואז תושיע ה', מאירים בהם הש"ע נהרין, בסוד פב"פ. ע"כ.
י"ח. כתב הרמ"ק, וז"ל: פטיש הוא סוד היסוד, וכשבאו לפוצץ
הסלע שהיא השכינה כדי לדעת סודה, נשבר הפטיש שלהם ולא
הצליחו לרדת לעומקה. עכ"ל.
י"ט. הרמ"ק.

י"ז. והוא נח שנכשל במשתה היין, 'וישכר ויתגל בתוך אהלה'
(בראשית טא). והוא אהל ה'. הרמ"ק.

זו. קרני אור.

זו. וכמובאר בזהר (קצג) וז"ל: תא תני, 'קִלְךָ בְּמִשְׁפָּטֶיךָ יַעֲמִיד אֲרִיךְ'
(משלי כט ד). מאן 'קִלְךָ', דא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. 'בְּמִשְׁפָּטֶיךָ', דא יַעֲקֹב,
דְּאִיהוּ קִימָא דְאַרְעָא. ועל דא, ו' אֲתָנּוּ מֵן ה' עֲלָאָה, ה' תִּתְאַרְךָ
אֲתָנְתָּ מֵן ו', דְּקִימָא דְאַרְעָא אִיהוּ בְּמִשְׁפָּטֶיךָ. דְּתָא מִשְׁפָּטֶיךָ יַעֲמִיד
אֲרִיךְ בְּקַל תְּקוּנוֹ, וְזֵן לָהּ. ע"כ. [בא וראה 'כולך במשפט יעמיד אריך',
הומלך הוא הקב"ה ומעמיד האריך על ידי המשפט שהוא יעקב והוא
קיום של האריך ולכן ו' [שהוא התפארת] ניוזן מה' עלילה [היא
הבינה], וה' תחתונה [שהיא המלכות] ניוזנת מאות ו' [שהוא
התפארת], מוּשׁוּם שְׁקִיּוּם הָאֲרִיךְ הוּא בְּמִשְׁפָּטֶיךָ. ולכן ביקש יעקב
לגלות לבניו את הקץ כי הוא אחוז בתפארת. [הרמ"ק].

י"ח. והרמ"ק (המובא בעהר לעיל) מבאר, שעל ידי מידת המשפט
מתפשטת ההנהגה עד תהום רבה. כי מה שנידונים הרשעים, או
מה שוטלים הקליפות, הכל על ידי משפט, ורבים וטובים רדפו
אחר סוד זה ולא השיגו אותו אלא משה רבינו שאחוז במידת
המשפט, ורק ככה זה יכולים לירד למקום זה. וראה שם שכתב,
שנח ניסה לידע דבר זה ונכשל במשתה היין, וכן אברהם בברית
בין הבתרים ביקש לידע ענין זה ולכן נפלה עליו אימה חשיכה

וְאִית אַחֲרֵינִי דְנִקְיֹבֹה לָהּ, עַד דְּמָטוּ לְתַהוּמָא רַבָּא, וְלֹא סְלִיקוּ מִתַּמְנָן.

וּבְזַמְנָא דְנִקְבָא פְתִיחָא, כֹּל מֵאן דְּהָוָה נְפִיל תַּמְנָן, לָא הָוָה סְלִיק, וּמְשִׁיחַ בְּן דְּדוּד נְפִיל תַּמְנָן עִם מְשִׁיחַ בְּן יוֹסֵף, דְּחַד אִיהוּ 'עֲנִי וְרוּכַב עַל חֲמוֹר' (זכריה ט ט), וְחַד אִיהוּ 'בְּכוֹר שׁוֹר' (דברים לג יז), דָּא מְשִׁיחַ בְּן יוֹסֵף. וְהֵאֵי אִיהוּ 'כִּי יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר וְלֹא יִכְסְנוּ וְנִפְלַ שְׁמָה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר' (שמות כא לג). וּבְגִין דָּא

חֲפָתֵר וְחֲפָבֹד

הגלות כִּי שהקליפות מתפשטות, והשכינה יורדת דרך נקב זה כִּי, כֹּל מֵאן דְּהָוָה נְפִיל תַּמְנָן - כל מי שהיה נופל שם, לָא הָוָה סְלִיק - לא היה עולה, וּמְשִׁיחַ בְּן דְּדוּד נְפִיל תַּמְנָן עִם מְשִׁיחַ בְּן יוֹסֵף - ומשיח בן דוד נפל שם עם משיח בן יוסף, דְּחַד אִיהוּ - שאחד מהם הוא 'עֲנִי וְרוּכַב עַל חֲמוֹר' (זכריה ט ט), והוא משיח בן דוד, וְחַד אִיהוּ - ואחד מהם הוא 'בְּכוֹר שׁוֹר' (דברים לג יז), דָּא מְשִׁיחַ בְּן יוֹסֵף - זה משיח בן יוסף. וְהֵאֵי אִיהוּ - וזה הוא מה שכתוב (שמות כא לג) 'כִּי יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר וְלֹא יִכְסְנוּ וְנִפְלַ שְׁמָה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר', שרמז בזה נפילת ב' המשיחים בבור הגלות כִּי. וּבְגִין דָּא

וְאִית אַחֲרֵינִי דְנִקְיֹבֹה לָהּ - ויש אחרים שנקבו את הסלע, עַד דְּמָטוּ לְתַהוּמָא רַבָּא - עד שהגיעו למקום התהומא רבא כִּי, וְלֹא סְלִיקוּ מִתַּמְנָן - ולא עלו משם, כלומר שלא השיגו כלום, כמו שכתוב בדניאל (יב ט) 'כִּי סְתוּמִים וַחֲתוּמִים הַדְּבָרִים' כִּי מפני שלא השיג את סוד הגאולה כִּי.

אחר שביאר את נפילת השכינה למקום תהומא רבא, עוד מבאר ירידת ב' המשיחין עמה, שלכן נקרא המשיח 'בר נפיל' מלשון נפילה, ומשה כרה את הבור בשבירת הלוחות, שמכחם יצאו לגלות, והוא צריך לשלם על כריית הבור. והתשלום הוא להמשיך לה את החסדים בהיותה שם כִּי כסף הוא החסד.

וּבְזַמְנָא דְנִקְבָא פְתִיחָא - ובזמן שהנקב של התהומא רבה פתוח, שהוא בזמן

מְקוּרוֹת וְצִיּוּנִים

ומתנהג עצמו בתמימות ומשליך את עצמו לתוך כל מיני רפש וטיט בשביל ה' יתברך. ועיקר הרפש והטיט שמשליך עצמו לשם בשביל ה' יתברך, הוא מה שמוריד את עצמו ומשליך את עצמו בעמקי התהומות שהם מקומות הנמוכים והמכלכלים מאד של אלו שנפלו לשם בעונותיהם ותאותיהם הרעות שזהו עיקר בחינת נפילת המשפט עד התהום. והצדיק מגודל רחמנותו על צער השכינה וישראל הוא משליך עצמו לשם כדי להעלות הנפשות הנפולות משם מעמקי התהומות תחתיות, שזהו עיקר בחינת רפש וטיט שמשליך הצדיק עצמו לשם בשביל ה' יתברך. כִּי ה' יתברך חפץ חסד ורוצה בתשובתן של רשעים ואינו חפץ במיתתן 'והושב מחשבות לבל ידח ממונו נדח' (ראת שמואל ב' ד' ד'). והצדיק שהוא יודע גודל תשוקת ה' יתברך לזה להחזיר אליו נדחיו על כן הוא מוסר נפשו בשבילו ומשליך עצמו למקומות נמוכים כאלה. כִּי זה עיקר הנחת רוח של ה' יתברך וכו'. עכ"ל.

כד. הגר"א.

כה. הרמ"ק.

כו. וראה בפתחי שערים להגר"י חבר (נתיב פרצוף נוקבא דז"א פתח כס) שכתב ז"ל: 'שב' המשיחין נשמרים ביסוד הנוקבא על ידי כלי

כא. ואף שנקבו הסלע ברשות, כחושע בן בארי שאמר לו ה' לך קח לך אשת זנונים וילדי זנונים' (הושע א ב), עם כל זה לא השיג מאומה, והוא מה שאמר 'ולא סליקו מתמנן'. הרמ"ק.

כב. ובמצודות דוד שם: 'לך דניאל' - ר"ל לך משאלתך ולא תשאל עוד, כִּי דברי הגאולה יהיו סתומים וחתומים ברמזי לבל ידעוהו עד עת קץ, אבל בבוא הקץ יתחכמו הכל להבין הרמז.

כג. הרמ"ק, הובאו דבריו לעיל בהרחבה. וענין זה של הצדיקים שיורדים למקום התהום כדי להעלות את השכינה ובאיהא אופן עושים זאת, מובאר בלקוטי הלכות (ח"מ הלכות נזיקין הלכה ה) ז"ל: והנה מבאר שם (ליקוטי מוהר"ן תניינא ה) שגם הצדיק הגדול והנורא והנשגב מאד, גם הוא אינו זוכה לבחינת תקון המשפט כִּי עם אל ידי תמימות ופשיטות שמשליך כל חכמתו ומשליך עצמו לתוך רפש וטיט בשביל ה' יתברך, ועל ידי זה ה' יתברך חומל עליו ומגלה לו סוד דרכי ה' בחינת צדיק טוב לו צדיק ורע לו וכו', שזהו בחינת תקון המשפט. ומבאר שם שזה הצדיק יכול להעלות את המשפט מעמקי תהומות שנפל לשם בבחינת 'משפטן תהום רבה' ומשם הוא מעלה אותו וכו', כִּי הצדיק הגויל בתיוק קדשתו וחכמתו הנשגבה הוא מסלק הכל

ספר פרשת כי תצא דף רע"ט ע"א - רע"מ תזרח

אֶקְרִי מְשִׁיחַ בֶּר נַפְלִי, וְאִיהִי נַפְלֵת בְּתַרְיֵיהּ, וְאַתְמַר עֲלֶיהָ
(עמוס ה ב) 'נַפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל'. וְאַנְתָּה
הוּא 'בְּעַל הַבּוֹר יִשְׁלֵם, בְּכֶסֶף יָשִׁיב לְבַעְלָיו' (שמות כא לד).

הַפְתָּר וְהַפְּבוֹד

אֶקְרִי מְשִׁיחַ בֶּר נַפְלִי - ולכן נקרא המשיח
'בר נפלי' מלשון 'נפילי'פ, על שם שנפל בגלות,
וְאִיהִי נַפְלֵת בְּתַרְיֵיהּ - והשכינה נפלה אחרי
'ב' המשיחין^ב, וְאַתְמַר עֲלֶיהָ - ונאמר עליה
(עמוס ה ב) 'נַפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוֹלַת
יִשְׂרָאֵל' שמאחר שנפלה לא תוכל לקום
מעצמה עד שיקום לה הקדוש ברוך הוא^ב.

מקורות וציונים

מְסִינֵי - תורה שבעל פה, נקראת הלכה למשה מסיני, וְחֶזֶק דִּידָה
- והחתן שלה הוא משה, תָּבַר בְּתוֹלָיִם דִּילָה - שבר בתולים שלה
שהם הלוחות. ע"כ. ועיין שם במה שביארנו עפ"י הגר"א
ששבירתם היתה בסוד ביאה ראשונה, ואחר כך ניתנו לוחות שניות
שהם סוד ביאה שניה. נמצא שמשה הוא בעל הבור שעל ידי
ששבר את הלוחות נשרו בתוליה, והיא סוד כריית הבור דנוקבא
רבא, (שהוא יסוד הנוקבא) והציונים יונקים משם, אמנם על זה
נאמר הפסוק בריש המאמר 'כי בא יבא לא יאחר' שהוא ענין ביאה
שניה ברחמים גדולים.

וראה ברמח"ל שביאר וז"ל: והנה כמה קיצים הם, שכלם בסוד ביאה
א' לבד, 'כי עוד חוון למועד', וזה להפיס דעתה של הס"א שתחשוב
כי כלו כל הקצים, 'ויפח לקץ' - לס"א, שהיא קץ שם לחשך. אבל
עכ"ז 'ולא יכזב', כי יש הקץ האחרון שיהיה בסוד ביאה שניה,
'ברחמים גדולים אקבצך' (שעה נ ד) אם יתמהמה, כי אז לא יצטרכו
לכל כך חבלים, וחיכו ישראל בגלות הארוך הזה תהיה סיבה מספקת
לנאותלתם, 'חכה לו כי בא יבא ולא יאחר', 'בא יבא' בסוד ביאה א'
וב', 'ולא יאחר' ודאי. ע"כ. הרי שביאר קץ הגאולה האמיתית שהוא
סוד ביאה שניה, וכל שאר הקיצים הם סוד ביאה ראשונה שאינה
גאולה שלימה והוא רק להפיס דעת הסטרא אחרא שתחשוב שכלו
כל הקיצין.

לא. וענין הב' הלוחות וב' המשיחים מקושרים זה בזה, ששניהם
בבחינת נצח והוד, ולכן נפילת השכינה נפלו עמה גם כלי סודה
שהם הב' המשיחים שהם בבחינת נצח והוד. וכמבואר בתיקוני
הזוהר (פ): גִּינן דְּאֹנְיָתָא מְתַרְיֵן לַחֲזוֹן אֲלֵינוּ יְהוָה מִשְׁה נְחִית לֹון
לְיִשְׂרָאֵל, וְלֹא זָכוּ וְאַתְבְּרֵנוּ וְנַפְלֵנוּ, וְדָא גְרִים אֲבוּדָא דְּבִיתֵי רֵאשֹׁן וְבֵית
שְׁנִי, וְאַפְּאִי נַפְלֵנוּ, גִּינן דְּפִרְחָ ו' מִיְנִיְהוּ דְּאִיהוּ' מן 'יִצְרָ' (בראשית
ב ז), וְהָיִיב לֹון אֲתְרֵינָן מְסַטְרָא דְּעַץ הַדְּעַת טוֹב נְרַע, דְּמִתְפַּקֵּן
בְּאִתְיִיְהִיבֵת אֹנְיָתָא אֲסִסוֹר וְהָתַר, מִיְמִינָא חַיִּי וּמְשֻׁמְלָא מִיתָה.
ע"כ.]-[לעיל מזה ביאר בזהר שם שגורש התורה בחכמה
סתמימה דאריך אנפין ומשם משפעת במלכות התחתונה שנקראת
אף היא 'חכמה' בבחינת 'אבא יסד ברתא', ואם היו זוכים ללוחות
ראשונים היתה החכמה מאירה בנצח והוד העליונים שהם סוד

היסוד שלה שהם ב' צירים וב' דלתות שביסוד הנוקבא שהם ש
פעמים מנוצף, ובלא זה נעשה משיח בר נפלי, ובנפלו השכינה
בגלות ונפל כלי היסוד שלה, התגלו המשיחין שהם ב' הדלתות
שביסוד ונפלו גם הם בתהומא רבא. וראה עוד שם וז"ל:
וכשמוקבלת נוקבא טפה חדשים מדכורא נשאר ברחמה סגור כל
זמן העיבור, והוא משך זמן הגלות ואז הגבורות מנוצף סובבים
הטפה לשומרה שלא יפול הולד למטה קודם הזמן, שלא יהיה
משיח בסוד נפל יהיה לו קיום נצחי ח"ו שכן נקרא משיח
'בר נפלי' והוא בסוד 'מולך אסור ברהמים' (ש"ה ש ז ו), והם שני
הדלתות וב' הצירים האוחזים וסובבים את המשיח שלא יתגלה,
והם ב' פעמים מנוצף ע"כ. וראה עוד מה שהובא להלן מהרמח"ל
בענין זה.

כו. וכמבואר בגמרא (סנהדרין יז): אמר ליה רב נחמן רבני יצחק
מי שמייע לך אימת אתי בר נפלי, אמר ליה מאן בר נפלי, אמר
ליה משיח, משיח בר נפלי קרית ליה, אמר ליה אין, דכתיב 'ביום
ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת'.

כז. קרני אור. ואמנם אף שמלשון הזוהר נראה אכן שנפילת
השכינה היא אחרי נפילת ב' המשיחין, וכביאר הקרני אור, ראה
ברמ"ק שביאר שהמשיחין נפלו אחריה וכמבואר לעיל בהערה בשם
הפתי שערים.

כח. על פי המפרשים שם, מצודת דוד ומלבי"ם.
ל. הרמ"ק, וביאר שם שמשה רצה בשבירת הלוחות לבטל מהם
החירות ולמוסרם לשעבוד מלכויות לתועלתם אם כן הוא 'בעל
הבור' וצריך לשלם כסף לבעליו, והיינו סוד הרחמים והגאולה. והנה
מבואר שמשה כרה את הבור בשבירת הלוחות. וראה לעיל (ועו).
שכמבואר ששבירת הלוחות היא סוד ביאה ראשונה וכמבואר לעיל,
וז"ל [עם ביאורנו שם]: וְאֹנְיָתָא דְּאַתְרֵיבֵּיבֵּי - ופשטי התורה
שבעולם הבריאה, אֲתְרֵיבֵּיבֵּי לַחֲזוֹן דִּילָה - נשברו הלוחות שלה, הם
הלוחות הראשונים, דְּאִינֵן מְשֻׁלִּים לְבַתְּלִים - שהם משולמים
לבתולים של נערה, וְקִדְוִשָׁא בְּרִיָּה הוּא הָתַר יְהִיב לֹון לְיִשְׂרָאֵל,
לְנִטְרָא לָהּ, והקדוש ברוך הוא חזר ונתנה בלוחות שניות לישראל
כדי לשמור אותה. אֹנְיָתָא דְּעַעַל פֶּה אֲתְרֵיבֵּיבֵּי הִלְכָה לְמִשְׁה

וְהָמַת יְהוָה לֹא יוֹסֵף, דָּא מְשִׁיחַ בְּן יוֹסֵף, דְּעַתִּיד לְאַתְקַטְלָא, נַחַת בְּגִינֵיהּ.

הַפְתָּר וְהַפְּכוּד

החסדים שהם בבחינת כסף כדי לעורר הגאולה. ועוד מבאר מה שכתוב (שם) 'וְהָמַת יְהוָה לֹא יוֹסֵף, דָּא מְשִׁיחַ בְּן יוֹסֵף' - הוא משיח בן יוסף, דְּעַתִּיד לְאַתְקַטְלָא - שעתיד

מקורות וצייונים

שיחיה, ולא ימות ע"י ארמילוס רשיעא כמ"ש רז"ל (שם) על פסוק 'חיים שאל ממך נתת לו וכו', ונודע מספר הזוהר בר"מ פ' תצא דרע"ו ע"ב, דמשה סביל כמה מכתשין בגין דלא יתקטיל משיח בן יוסף וכו', ועליו אנו מתפללין 'וכסא דוד עבדך מהרה בתוכה תכין'. לנ. עפ"י הרמ"ק וז"ל: 'אי"כ הוא בעל הבור וצריך שישלם כמה כסף ישיב לבעלי' דהיינו סוד החסד והרחמים בגאולה. וג"כ יטפל במשיח בגאולה ויקים משיח בן יוסף. והיינו 'והמת' דהיינו משיח בן יוסף שהוא מת ע"י החיצונים, 'יהיה לו', והוא חייב לבוא בחברת משיח בן דוד להחיותו, וירד בגלות קודם הגאולה והוא שאמר 'נחת בגיניה'.

לד. עיין בזהר לעיל (רע"ה): ונעתיק לשונו [עם ביאורנו שם]: וְגִינְךָ דְּאִינוּן קְרָמוּ לָךְ - ובגלל שבני ישראל גרמו לזה שתהיה השכינה מוכנה וראויה לזיווג, וְגִינְךָ עֵינָן קְטָבִין - ועשו עמך טובה, על כן אַנְתָּ סְבִילַת בְּגִינְיְהוּ קְמָה מְקַטְשִׁין - אתה סובל בשבילם כמה נגעים, והוא גלות התלמידי חכמים, שמשה מתלבש בהם וסובל בעבורם, בְּגִין דְּלֹא יתְקַטִּיל מְשִׁיחַ בְּן יוֹסֵף - כדי שלא יהרג משיח בן יוסף, דְּאִתְמַר בֵּיהּ - שנאמר בו (חזקאל א' י) 'אֲפִי שׁוֹר מִשְׁמַאל' ושור הוא בגבורה, והוא מְקַרְעָא דְיוֹסֵף דְּאִתְמַר בֵּיהּ - מזרע יוסף שנאמר בו (דברים לג יז) 'בְּכֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לֹא כְלוּמַר שְׁנִיתָ לוֹ כַּח הַגְּבוּרָה מִהַשּׁוֹר שְׁבִמְרֻכְבָּהּ הַעֲלִינָהּ, וְמִשָּׁה סָבַל בְּגִלוֹת שְׁלֵא יִהְיֶה הַמְּשִׁיחַ, בְּגִין דְּלֹא יתְחַלֵּל הוּא וְיִרְעִיָּה בִּין עֲבֹדָה זָרָה - כדי שלא יתחלל במיתתו הוא וזרעו בין עובדי כוכבים ומזלות, דְּבַחֲזִיבֵיהּ דְּיִרְבְּעָם דְּעֵבֶד עֲבֹדָה זָרָה - שבחטאי ירבעם שעשה עבודה זרה, הֵיךְ הוּא לְאַתְחַלְלָא בְּעֲבֹדָה זָרָה וְיִרְעִיָּה - היה לו להתחלל ולהרג בין עובדי כוכבים ומזלות הוא וזרעו, והוא בְּגִין דְּיִרְבְּעָם בֵּין נְבִט מְזַרְעֵיהּ אִיהוּ - הוא בגלל שירבעם בן נבט מזרע שבט יוסף הוא, ומשיח בן יוסף הוא לגולל של ירבעם, וְגִינְיָהּ אִתְמַר בָּךְ - בגלל משיח בן יוסף נאמר בך (ישעיה נג ה) 'וְהוּא מְחֹלֵל מִפְּשָׁעֵינוּ וּבַחֲבוּרָתוֹ נִפְאָר לְנוּ' - שמשה סובל בגלות, מחמת פשעי ישראל, וכדי שיגין על משיח בן יוסף שלא יהרג. ע"כ.

לוחות הראשונים והיו נמתקים כל הדינים, אבל כשחטאו ונפלו לוחות אלו, גרמו לאיבוד בית ראשון ובית שני שהם סוד נצח הווד (כמבואר בתיקונים ג) וניתן להם לוחות שניים מסטרא דעץ הדעת טוב ורע שמשם ניתנה תורה באיסור והיתר חיי מימינא ומיתא משמאלא. (על פי המתוק מדבש).

וכן ב' המשיחין הם מצד נצח והווד, וכמבואר ברעיא מהימנא אחרי מות (סת) וז"ל: 'יענך ה' ביום צרה' (תהלים כ ב) אתפתחת רחמה דאיהי ב' כלילא מתרין ביתין לאולדא ב' משיחין תרין שוקהא נצח והווד תרין נביאים מתמן אולידת תרין משיחין בהווא זמנא ו'יחשוף יערות' (שם כט ט) יתעבר נחש מעלמא. ע"כ. [פסוק זה 'יענך ה' ביום צרה' נאמר על זמן הלידה שאו נפתח רחמה להוליד את הב' משיחין, וב' השוקים שלה שהם הנצח והווד הם הב' נביאים, ומשם הולידה את הב' משיחין]. נמצא ביאור המאמר שאחר שהתגלה כלי יסודה והוא כריית הבור על ידי שבירת לוחות ראשונות, נפלו עמה גם הנצח והווד שהם הב' משיחין.

לב. איתא בגמ' סוכה (נב): 'וספדה הארץ משפחות משפחות לבד' (זכריה יב יב) וכו', הא הספידיא מאי עבידתיה, פליגי בה רבי דוסא ורבנן, חד אמר על משיח בן יוסף שנהרג, וחד אמר וכו', תנו רבנן משיח בן דוד שעתיד להגלות במהרה בימינו אומר לו הקדוש ברוך הוא שאל ממני דבר ואתן לך, שנאמר (תהלים ב ז-ח) 'אספרה אל חוק וגו' אני היום ילדתך שאל ממני ואתנה גוים נחלתך' וכיון שראה משיח בן יוסף שנהרג, אומר לפניו רבנו של עולם איני מבקש ממך אלא חיים, אומר לו חיים עד שלא אמרת כבר התנבא עליך דוד אביך, שנאמר (שם כא ה) 'חיים שאל ממך נתתה לו' וגו'.

ועיין בשער הכוונות (דרושי העמידה דרוש ו) וז"ל: באומרנו 'וכסא דוד עבדך מהרה בתוכה תכין', צריך לכוין כונה זו אשר פירשו שמעיה ואבטליון למוז"ל יום א' אשר הלכנו לגוש חלב להשתטח על קבריהם, ושם אמרו לו הם עצמם שצריך לכוין במלות אלו בג' תפילות שבכל יום ויום לכוין להתפלל להש"ת על משיח בן יוסף